

خوشه‌های موضوعی در حوزه دانشی حکمرانی سازمانی

جعفر محمودی^{۱*}، امین آقائی روزبهانی^۲

۱. استادیار، گروه مهندسی صنایع، دانشکده مهندسی دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام، تهران، ایران
۲. مربی، دانشکده مهندسی، دانشگاه غیردولتی ایوان‌کی، سمنان، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۲۰

چکیده

موضوع این تحقیق حکمرانی سازمانی و هدف آن استخراج و تدوین خوشه‌های موضوعی این حوزه از دانش می‌باشد. از آنجا که حکمرانی سازمانی هنوز به‌عنوان یک رشته علمی مقبولیت عام نیافته، هنوز نقشه علمی این حوزه از دانش نیز ترسیم نشده است. ما در این تحقیق با بررسی ۱۲۵۱ مقاله منتشر شده در ۱۲۱ مجله در خلال سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۹ و با استفاده از روش تحلیل "هم‌رخدادی واژگان" بر اساس فرآیندهای "مدل فرا کاربر" برای اولین بار اقدام به استخراج و تدوین خوشه‌های موضوعی این حوزه نموده‌ایم و از خلال آن مهمترین و پر استنادترین مقالات هر موضوع و نیز نویسندگان برتر هر یک از آنها و روند تحولات موضوعی مربوطه را در طی زمان به نمایش گذاشته‌ایم و در انتها نحوه استفاده از نتایج این تحقیق را برای محققان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی برشمرده بر یافتن شکاف‌های تحقیقاتی و طراحی دوره‌های آموزشی درسی با استفاده از نتایج به‌دست آمده تاکید کردیم.

کلیدواژه‌ها: حکمرانی؛ حکمرانی سازمانی؛ نقشه علمی؛ خوشه موضوعی

۱- مقدمه و بیان مسئله

مفهوم "حکمرانی" در یک دهه گذشته به صورت گسترده‌ای مورد بحث و استفاده واقع گردیده است. این مفهوم در دو حوزه جداگانه طرح و به دو مفهوم مستقل اما مرتبط معنا گردیده است. به لحاظ تاریخی مفهوم حکمرانی در حوزه سیاست طرح و سپس به حوزه اقتصاد و به ویژه توسعه اقتصادی، گسترش یافته است. به همین جهت در مقابل خود مفهوم حکومت/دولت را یافته و با آن مرزبندی کرده است. اما به تدریج با توسعه این مفهوم به حوزه سازمان‌ها در مقابل خود مفهوم مدیریت را یافته است و بایستی مرز خود را با آن نیز روشن نماید. سردمداران جوامع و سازمان‌ها مایلند تا به صورت سازمان یافته و بدون واسطه مدیران در فرآیند راهبری جوامع و سازمان‌های خود نقش بازی کنند. بدیهی است این نقش منحصر به فرد بوده و دارای مرزبندی مشخص با نقش مدیران خواهد بود. از این نقش به عنوان حکمرانی یاد می‌گردد [۱]. موضوع اصلی و محوری در این حوزه حل چالش مالک-مدیر به منظور افزایش اثربخشی و بهره‌وری سازمانی است. اما واقعیت آن است که هنوز، علی‌رغم وحدت موضوع در این حوزه، تعریف مورد قبول همگانی برای حکمرانی سازمانی^۱ وجود ندارد. دلایل این امر می‌تواند متعدد باشد از یک سو این حوزه هنوز به بلوغ خود نرسیده و همگرایی کافی میان صاحب نظران آن ایجاد نشده است. و از دیگر سو ماهیت چند وجهی و منشوروار این حوزه نظریات کاملاً متفاوتی را به دنبال خود خواهد داشت. به علاوه از آنجا که این حوزه تحت تأثیر دیسپلین‌ها و رشته‌های گوناگون علمی می‌باشد، می‌توان رد پای هر یک از این رشته‌ها را در تئوری‌های اصلی این حوزه یافت. در ادامه به شرح برخی از تعاریف مشهور حکمرانی سازمانی می‌پردازیم:

اولین تعریف مستند در دسترس، ارائه شده در سال ۱۹۶۰، حکمرانی را عبارت از ساختار و کارکرد طرز اداره سازمان/حکومت تعریف می‌کند [۲]. شلیفر^۲ و ویشنی^۳ حکمرانی سازمانی را مجموعه روش‌هایی می‌دانند که تأمین‌کنندگان مالی سازمان را از بازگشت سرمایه خود مطمئن می‌سازد [۳]. بوهمی^۴ و دیگران پر استنادترین تعریف حکمرانی سازمانی را (البته در همان سال انتشار) متعلق به تعریف فوق می‌دانند [۴]. این تعریف تمرکز بر سود سرمایه‌گذار خارجی در دوره کوتاه مدت دارد اما به لحاظ کارکردی بازگشتش به همان تعریف معروف کدبری^۵ می‌باشد [۵]. آقای هولمزترام^۶ و کاپلان^۷ حکمرانی سازمانی را به مثابه مکانیزمی می‌دانند که شرکت‌ها و مدیران آنها از خلال آن هدایت می‌شوند [۶]. آگورا^۸ و جکسون^۹ در سال ۲۰۱۰ حکمرانی سازمانی را بررسی روابط

ذی‌نفعان مختلف در یک سازمان و چگونگی تأثیرگذاری آنان بر تصمیمات راهبردی و نیز چگونگی تأثیرپذیری این تصمیمات از نهادهای ملی می‌دانند [۷]. مرتضی رجوعی در سال ۱۳۹۹ می‌گوید: تعاریف موجود از حاکمیت شرکتی در یک طیف وسیع شامل دیدگاه‌های محدود در یک سو و دیدگاه‌های گسترده در سوی دیگر طیف است. در دیدگاه محدود، حاکمیت شرکتی به رابطه شرکت و سهامداران محدود می‌شود. در دیدگاه وسیع، حاکمیت شرکتی را می‌توان به صورت شبکه‌ای از روابط مشاهده کرد که نه تنها بین شرکت‌ها و مالکان آن‌ها، بلکه بین عده زیادی از ذینفعان وجود دارد [۸]. عادیلوقلو^{۱۰} و وران^{۱۱} حکمرانی سازمانی را روابط میان سهامداران، هیئت مدیره، مدیران و کارکنان به منظور تعریف اختیارات و مسئولیت هر یک در راستای تولید ارزش پایدار برای کلیه ذی‌نفعان می‌دانند [۹]. زوکیل^{۱۲} معتقد است حکمرانی سازمانی نحوه مدیریت و تنظیم سازمان‌ها را تعیین می‌کند و دستاوردهای سازمان را با توجه به منافع ذی‌نفعان حداکثر می‌نماید و از تأثیر منفی تعارض منافع آنها بر روی اهداف سازمانی جلوگیری می‌نمایند [۱۰].

همچنانکه ملاحظه می‌شود حکمرانی سازمانی دارای تعاریف بسیار متعدد به تعداد نویسندگان و گرایش‌های تخصصی آنان می‌باشد در واقع ما هنوز دارای یک تعریف واحد و جامع برای این حوزه نمی‌باشیم. یورت‌اوغلو^{۱۳} علت اصلی واگرایی در تعریف حکمرانی سازمانی را این چنین توضیح می‌دهد: علت این تعدد تعاریف از یک سو به دیدگاه‌های مختلف نویسندگان و از دیگر سو به ماهیت پیچیده و دارای ابعاد مختلف این حوزه باز می‌گردد. ابعادی که با گذر زمان به صورت مستمر بر دامنه آن به صورت دینامیکی افزوده شده است. بدین معنا که ابتدا از حوزه رابطه مالکانه میان مدیر و سهامدار شروع، به مسئولیت‌های اجتماعی ادامه و به گسترش دخالت ذی‌نفعان در تصمیم‌گیری‌های سازمان و در نهایت دخالت محیط زیست و اجتماع در اداره سازمان ختم گردیده است [۱۱]. در واقع ما فاقد یک تعریف جامع و قابل قبول برای حکمرانی سازمانی هستیم و در عمل با یک "واگرایی" در تعریف روبه‌رو می‌باشیم. این امر ارائه تعریفی جدید و جامع را پیچیده و دشوارتر می‌نماید. برخی با مشاهده این واگرایی در تئوری‌ها و حتی در تعریف اولیه موضوع، قائل به این هستند که اصولاً حکمرانی سازمانی یک علم نیست بلکه بیشتر یک هنر است [۱۲]. برخی دیگر از محققان این واگرایی را نه به دلیل هنر بودن حکمرانی سازمانی بلکه به دلیل بین رشته‌ای بودن آن می‌دانند؛ به همین جهت معتقدند که حکمرانی سازمانی ماهیتی مستقل از رشته‌ها و دیسیپلین‌هایی که آن را تشکیل می‌دهند، ندارد بلکه تقاطع و فصل مشترکی از این

دسیپلین‌ها و رشته‌های علمی می‌باشد به عبارت دیگر حکمرانی سازمانی نه یک رشته علمی بلکه صرفاً موضوعی فرابخشی و میان رشته‌ای است.

اکنون با گذشت زمان و با ایجاد تحولات مهم در عرصه تجارت، اقتصاد و روابط بین‌الملل دلایل زیادی جهت برجسته شدن "اهمیت و ضرورت" حکمرانی سازمانی ظهور یافته است. برخی از این دلایل را می‌توان از دیدگاه بانک جهانی (IFC) بر شمرد [۱۳]: ۱- افزایش اثربخشی سازمان ۲- افزایش دسترسی به سرمایه ۳- کاهش ریسک‌های مهم و اصلی ۴- محافظت سازمان در قبال مدیریت اشتباه. به لحاظ ارزشی نیز حکمرانی سازمانی موجب بهبود وضعیت سازمان‌ها در موارد زیر می‌گردد [۱۴]: ۱- شفافیت ۲- پاسخگویی ۳- رفتار اخلاقی ۴- تعالی شخصیتی ۵- رعایت ضوابط و مقررات.

به دلیل ساختارهای نوین مالکیت و تنوع و تعدد مالکان سازمان‌های نوین، ضرورت پرداختن به حکمرانی مضاعف گشته در حالی که تحقق آن دشوارتر و پیچیده‌تر از گذشته گردیده است. در واقع می‌توان ادعای باب تریکر^{۱۴} از برجستگان این حوزه را پذیرفت آنجا که می‌گوید: "حکمرانی چالش قرن ۲۱ است همانطور که مدیریت چالش قرن ۲۰ بود".

با رشد حوزه‌های دانش، انتشارات علمی نیز به سرعت توسعه یافته و در نتیجه این رشد درک "روندهای پژوهشی" در حوزه‌های گوناگون علم دشوار شده است. با توجه به محدودیت‌های روش‌های مرسوم تجزیه و تحلیل حوزه‌های مختلف علوم در دنیای جدید، روش‌های نوینی توسط متخصصان علم‌سنجی و علوم رایانه ارائه شده است. در این راستا متخصصان علم‌سنجی در تلاش‌اند تا نقشه‌های حوزه‌های مختلف علمی را ترسیم کنند. به همین دلیل آنها شاخص‌ها و روش‌های علم‌سنجی را با فنون نوین مصورسازی ترکیب کرده‌اند تا برای سیاست‌گذاران و جوامع علمی بررسی و پیمایش در مسیرهای مختلف آن میسر شود [۱۵].

۲- پیشینه و مبانی نظری پژوهش

از آنجا که حکمرانی سازمانی هنوز به عنوان یک رشته علمی به رسمیت شناخته نشده است، هنوز تحقیقی جهت تدوین نقشه علمی این حوزه صورت نپذیرفته است. بهترین دلیل برای عدم به رسمیت شناخته شدن این حوزه به عنوان یک رشته علمی، عدم وجود رشته‌ای با این عنوان در دانشگاه‌های معتبر جهان علی‌رغم وجود مراکز و مؤسسات متعدد مرتبط با این حوزه می‌باشد. ما هنوز "رشته حکمرانی سازمانی" را، در دانشگاه‌های معتبر جهان، در میان

دیگر رشته‌های موجود نداریم. این حوزه حداکثر در حد یک درس در برخی دانشگاه‌های معتبر ارائه می‌گردد اما از سال ۲۰۰۰ به بعد کم‌کم مقالات مروری جهت ارائه یک تصویر کلان از کل حوزه و یا برخی موضوعات آن ارائه گردیده است. در ادامه به شرح برخی دستاوردهای این تحقیقات می‌پردازیم.

شاید بتوان گفت مقاله دوریساین^{۱۵} و پازون^{۱۶} از مهم‌ترین کارهایی باشد که تاکنون در این حوزه انجام یافته است [۱۶]. آنان به دنبال پاسخ به این سؤال بودند که آیا حکمرانی سازمانی یک رشته علمی مستقل و جدید است؟ یا صرفاً تقاطع و فصل مشترکی از چند رشته علمی دیگر مانند مدیریت، اقتصاد و... می‌باشد؟ این تحقیق سه شاخص و معیار برای پاسخگویی به این سؤال را مبنای قضاوت خود قرار می‌دهد: ۱- پیچیدگی ۲- دقت و عمق ۳- سازگاری. این مقاله هدف خود را بررسی "موضوعات" در حوزه حکمرانی سازمانی دانسته بلکه خود حکمرانی سازمانی و تحولات آن را، به عنوان یک کل، موضوع خود قرار داده است. آنان با استخراج و بررسی هزار مقاله در طی ۱۴ سال ۱۹۹۳-۲۰۰۷ از مجله "حکمرانی سازمانی"^{۱۷} به همراه ۴۸ هزار منبع مربوطه اعلام کردند: حکمرانی سازمانی به بلوغی رسیده است که می‌توان انتظار داشت در آینده در قامت یک رشته علمی ظاهر شود و علی‌رغم این بلوغ هنوز در این حوزه تئوری‌های جامع^{۱۸} و فراگیر وجود ندارد. در نهایت، در این تحقیق اعلام می‌شود که از آنجا که این حوزه از دانش هنوز به بلوغ پارادایمی خود نرسیده است، ترسیم "نقشه ساختار موضوعی" آن از روش تحلیل استنادی دارای اشکالات و محدودیت‌های فراوانی می‌باشد.

آقای فیلاتوچف^{۱۹} و بوید^{۲۰} به بررسی تاریخچه تئوری‌های اصلی این حوزه پرداخته، موضوعات داغ روز و مسیر تحقیقات آینده را نیز ترسیم می‌نمایند [۱۷]. آنان محور توجه و تمرکز تحقیقات گذشته را بر ۳ موضوع می‌دانند: ۱- هیئت مدیره ۲- کدهای حکمرانی ۳- جهانی‌سازی سیستم‌های حکمرانی سازمانی؛ آن‌ها دو عامل آخر را از عوامل "همگرایی" تئوری‌ها و عملکرد سازمان‌ها در سراسر جهان می‌دانند. از نتایج جمع‌بندی آن‌ها تأکید بر "شرایط بیرونی" اجرای تئوری‌ها در کشورها می‌باشد. آنان نتیجه می‌گیرند در آینده باید از تأکید بر "یک مدل برای همه"^{۲۱} خودداری شود و بر سه گانه‌های زیر در هر شرایطی به ویژه برای اقتصادهای نوظهور تأکید گردد: ۱- زمینه‌های ملی^{۲۲} ۲- زمینه‌های نهادی^{۲۳} ۳- زمینه‌های سازمانی^{۲۴}. آنان در نهایت خاطر نشان می‌سازند که کلیه تئوری‌های فعلی، فاقد دیدگاه‌های فوق بوده و باید بازنگری جدی در آنها صورت پذیرد.

در داخل کشور تحقیقات بسیار اندکی در حوزه حکمرانی سازمانی صورت گرفته است. به همین جهت تحقیقی که در زمینه ارائه تصویری کلان و یا به صورت مروری در این حوزه کار کرده باشد وجود ندارد. اما در شاخه بالا سر این حوزه یعنی حوزه حکمرانی و حکمرانی الکترونیکی تحقیقاتی انجام شده است: عباسی، محمودی و آقاجان تبار در تحقیق خود پیرامون "پژوهش در حوزه حکمرانی الکترونیک" با بررسی حدود ۳۰۰ مقاله و تحلیل محتوای حدود ۶۰ مقاله سعی در ارائه تصویری کلان از این حوزه با استفاده از روش فراترکیب و ترسیم نقشه علمی به روش شبکه‌ای داشتند [۱۸]. آنان با رسم یک نقشه علمی با قلمرو محدود به سوالاتی نظیر مقاله‌های اصلی، نویسندگان اصلی، مجلات اصلی، روش‌های تحقیق پر کاربرد، کشورهای فعال، موضوعات مهم و... پاسخ داده‌اند. با توجه به شکاف تحقیقاتی اشاره شده ما در این تحقیق به دنبال یافتن پاسخ سؤالات زیر می‌باشیم: ۱) موضوعات اصلی در این حوزه کدام‌اند؟ ۲) روند موضوعات مهم در طی سال‌های بررسی چگونه است؟ ۳) خوشه‌های اصلی موضوعی در این حوزه کدام‌اند؟ ۴) ساختار موضوعی هر خوشه چگونه است؟ ۵) نویسندگان اصلی در هر خوشه چه کسانی هستند؟ ۶) مقالات اصلی در هر خوشه کدامند؟

۳- روش‌شناسی پژوهش

سه عنصر و موجودیت اصلی در تدوین نقشه دانشی یک حوزه علمی و از جمله استخراج خوشه‌های موضوعی آن؛ مؤلفان، اسناد و مجلات می‌باشند و منظور ما از اسناد، متن اسناد و کلمات به کار برده شده در آن می‌باشد. معمولاً پژوهشگران در نوشته‌های خود به آثاری ارجاع می‌دهند که ربط موضوعی با نوشته آن‌ها دارد و از این آثار برای تأیید نظر خویش یا بیان تفاوت با نظر خویش استفاده می‌نمایند. این آثار را که به منبع و ماخذ نیز شهرت دارند، سند می‌گویند. در روش استنادی فقط به رابطه میان سند و متن توجه نشده بلکه با توجه به فرض این‌گونه تحلیل‌ها، روابط میان خود متن‌ها و یا خود سندها نیز موضوع تحقیق می‌باشد. در عمل "روش تحلیل استنادی" را می‌توان روش مادری و محوری در این حوزه از تحقیق قلمداد کرد [۱۹]. روش‌های زیر از روش‌های مشهور و مورد استفاده تحلیل استنادی در تدوین نقشه علمی می‌باشند: ۱- روش استناد مستقیم ۲- روش هم‌استنادی ۳- روش زوج‌های کتابشناسی ۴- روش هم‌تألیفی ۵- روش هم‌خدای ۶- روش هم‌خدای واژگان ۷- روش همبستگی میان حوزه‌های موضوعی.

روش ما در این تحقیق روش هم‌رخدادی واژگان می‌باشد. روش "هم‌رخدادی واژگان" از دهه ۸۰ توسط پژوهشگران به‌کار گرفته شده و از آن زمان تا کنون این روش جزء پرکاربردترین روش‌های این حوزه بوده است [۲۰ و ۲۱]. علت گسترش زیاد این روش و غلبه آن بر "روش تحلیل استنادی" را می‌توان دو چیز دانست: از نظر عملی در روش هم‌رخدادی واژگان می‌توان درک کلماتی که به آنها استناد نشده را نیز در تحلیل وارد کرد همچنین از نظر روشی در روش‌های دیگر از جمله تحلیل "هم‌استنادی" نحوه پویایی حوزه مورد پژوهش و روندهای موجود در عمل نویسندگان مقاله آمیخته می‌شود و برآورد خاصی از پیشرفت به ما نمی‌دهد. در حالی که در این روش امکان تحلیل پویایی‌های موضوعی فراهم است. "فرآیند تحقیق" ما در اینجا بر اساس "فرآیند مفهومی تدوین نقشه‌های موضوعی-مدل فرا کاربر" می‌باشد [۲۲]. مدلی که امروزه توسط بیشتر پژوهشگران استفاده می‌شود این مدل شش مرحله‌ای بوده و معمولاً مراحل ۴ و ۵ آن در یکدیگر ادغام می‌شوند. مراحل این مدل به شرح زیر است:

۱) استخراج اطلاعات بر اساس منابع از پیش تعیین شده (۲) انتخاب واحد تحلیل بر اساس سؤالات تحقیق (این واحد می‌تواند مجله، نویسنده، واژگان، اصطلاحات تخصصی و... باشد) ۳) تعیین سنجه‌ها (این سنجه‌ها می‌توانند شمارش فراوانی اصطلاحات تخصصی واژگان، استنادات مؤلفان، هم‌استنادی‌ها بر حسب سال و یا... باشند) ۴) تعیین روش شناسایی شباهت‌های بین واحدها و شمارش آنها (مانند ارتباطات استنادی، شباهت‌های هم‌رخدادی و...) ۵) تحلیل شباهت‌های شناسایی شده از طریق روش‌های تحلیلی (مانند دسته‌بندی، خوشه‌بندی، مثلث‌بندی، تحلیل عاملی، روش‌های تحلیل همبستگی و...) ۶) مصورسازی و نمایش اطلاعات.

ابزارهای مورد استفاده در این تحقیق عبارت‌اند از: Word; Excel; Matlab; Endnote; VOSviewer; Gephy; Rapid miner

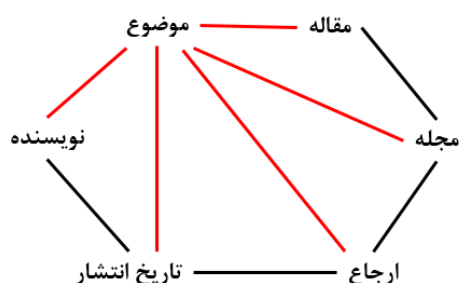
۳-۱- فرآیند انجام تحقیق

۳-۱-۱- انتخاب پایگاه داده

در این تحقیق، از پایگاه‌های داده مشهور و معتبر زیر به عنوان مرجع تأمین منابع استفاده شده است: SAGE^{۲۶}; Wily^{۲۷}; Taylor and France^{۲۸}; Elsevier(Sciencedirect)^{۲۵}; Springer^{۲۹}; Emerald^۲; Inderscience^{۳۱}

۳-۱-۲- تعیین واحد تحلیل

بر اساس اهداف تحقیق "واحد تحلیل" در این تحقیق با محوریت "موضوع" و ترکیب آن با واحدهای زیر به این شرح تعیین گردیده‌اند: مجله، مقاله، نویسنده، سال انتشار، ارجاع، موضوع و کلیدواژه تخصصی؛ بر اساس روابط چندگانه میان این عناصر، نمایش داده شده در شکل شماره (۱) "واحدهای تحلیل ترکیبی" (مانند موضوع-مقاله، موضوع-نویسنده و...) شناسایی می‌شوند. ما در ادامه کار واحدهای ترکیبی مهم و ارزشمند را بررسی و استخراج خواهیم کرد.

شکل ۱- واحد تحقیق و روابط آن با سایر واحدها

۳-۱-۳- تعیین "سنجه" تحلیل

"سنجه" در این تحقیق شمارش واحدهای تحلیل می‌باشد. در واقع فراوانی کلمات، موضوعات و... به کار رفته و شمارش آنها شاخص تعیین اصلی/فرعی بودن آنها خواهد بود. ابتدا فهرست مجلاتی که در عنوان آنها عبارات زیر وجود داشت به عنوان مرتبط‌ترین مجلات جستجو شد: (Corporate ; governance ; finance ; financial ; accounting) و در نتیجه فهرست نهایی مجلات به تعداد ۱۲۱ عدد در قالب جدول شماره (۱) جهت استخراج منابع اصلی به دست آمد.

جدول ۱- فهرست نهایی مجلات

ردیف	مجله
۱	Journal Of Financial Economics
۲	Corporate Governance: An International Review
۳	The Journal Of Finance

ردیف	مجله
۴	Journal Of Corporate Finance
۵	The Review Of Financial Studies
۱۱۷	Brazilian Review Of Finance
۱۱۸	International Journal Of Financial Management
۱۱۹	International Research Journal Of Applied Finance
۱۲۰	Journal Of Accounting And Financial Management
۱۲۱	Quarterly Journal Of Financial Management Strategy

۳-۱-۴- انتخاب مقاله

از مجلات به دست آمده با جستجوی پیشرفته عبارت "Corporate Governance" در عنوان، چکیده و کلمات کلیدی، در مجموع ۱۴۰۹ مقاله استخراج شد که در مجموع ۱۲۵۱ مقاله سالم در بانک اطلاعاتی مقالات به طور کامل قرار گرفت. مقاله سالم در این تحقیق اشاره به مقالاتی دارد که دارای "عنوان، چکیده، کلید واژه، نام نویسندگان، عنوان ناشر/مجله و سال انتشار" در پایگاه‌های داده منتخب می‌باشند.

۳-۱-۵- تکمیل مشخصات مقالات

با توجه به سؤالات تحقیق و نیز تعیین "واحد تحلیل" اقدام به تکمیل مشخصات کلیه مقالات شد. مشخصه‌هایی از قبیل: نام نویسندگان، سال انتشار، عنوان مقاله، عنوان مجله، کلمات کلیدی، تعداد ارجاعات و چکیده برای تک تک مقالات از سایت مجلات و سایت گوگل اسکولار تهیه و در نرم افزار endnote وارد و سپس برای تحلیل و جستجوی بیشتر وارد نرم افزار Excel گردیدند. به این ترتیب با تهیه "منابع تحقیق" ما گام‌های ۱، ۲ و ۳ روش فراکاربر را به پایان می‌بریم.

۳-۱-۶- تحلیل اطلاعات

با انجام برنامه‌نویسی بر روی داده‌های موجود در فایل excel، کلیه "کلمات" موجود در "عنوان، کلمات کلیدی و چکیده" مقالات به تعداد ۲۵۵۲ به همراه تعداد تکرار آنها به دست آمد. کلمات به کار رفته در "عنوان و چکیده" و نیز "کلیدواژه" به صورت مجزا جهت بررسی بیشتر تهیه گردید. با حذف برخی حروف زاید، کلمات با تکرار بالاتر از عدد ۲۰، تعداد ۷۱۱

کلمه در بخش "عنوان و چکیده" پالایش شد و با حذف کلمات با تکرار ۱، تعداد ۴۹۵ کلمه در بخش "کلیدواژه" به همراه فراوانی آنها به دست آمد. سپس با پالایش ۴۹۵ کلید واژه و حذف کلمات زائد یا تکراری بر اساس خبرگی محقق و نیز حذف مجدد کلیدواژه‌های با تکرار کمتر از ۳ تعداد ۱۹۶ کلیدواژه "اصلی" به دست آمد (پیوست ۳). انجام این پالایش امری شایع و متداول در این گونه تحقیقات می‌باشد (برای نمونه نگاه کنید به [۲۱]). با مرتب سازی کلمات موجود در عنوان، کلید واژه و چکیده و انتخاب ۲۰ کلمه پرتکرار پس از حذف کلمات عمومی که معمولاً در چکیده‌ها به کار می‌روند مانند approach, Research, Study و ... جدول شماره (۳) به دست آمد:

جدول ۳- ۲۰ کلمه پرتکرار در حوزه حکمرانی سازمانی در سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۱۹

ردیف	فراوانی	کلمات پرتکرار در مقالات	ردیف	فراوانی	کلمات پرتکرار در مقالات
۱	۳۹۹	companies	۱۱	۲۵۶۰	governance
۲	۲۵۱	disclosure	۱۲	۲۲۱۶	corporate
۳	۳۴۲	ownership	۱۳	۵۱۹	firm
۴	۲۷۹	market structure	۱۴	۶۶۰	board
۵	۲۷۱	analysis	۱۵	۴۲۸	financial
۶	۲۶۲	mechanisms	۱۶	۳۴۸	practices
۷	۳۲۸	design	۱۷	۳۲۲	methodology
۸	۲۷۴	management	۱۸	۵۰۲	value
۹	۲۶۷	relationship	۱۹	۴۶۹	performance
۱۰	۲۵۷	ownership	۲۰	۳۳۴	directors

در واقع این کلمات را می‌توان به ترتیب پرتکرارترین واژه‌ها در متون حکمرانی سازمانی دانست.^{۳۲}

۴- یافته‌های پژوهش

۴-۱- استخراج موضوعات اصلی

کشف یا تدوین موضوعات حوزه دانشی حکمرانی سازمانی از رویکردهای متفاوتی قابل دستیابی است از جمله رویکرد تحلیلی-قیاسی بالا به پایین یا رویکرد استقرایی پایین به بالا و ... ما در این مقاله از رویکرد دوم اقدام به کشف موضوعات اصلی این حوزه نموده‌ایم.

(رویکرد اول را نیز که بیرون از دایره این مقاله است در تحقیق اصلی به انجام رسانده‌ایم). در رویکرد دوم به سه روش این مهم صورت می‌پذیرد. در روش اول و متداول همان تشخیص نویسنده (بر اساس انتخاب کلید واژه‌ها) معیار قرار می‌گیرد [۲۳، ۲۴، ۲۵]. ما در این تحقیق از همین روش بهره برده‌ایم.

در روش دوم محققین به صورت مستقل و بر اساس خبرویت خود اقدام به تعیین کلید واژه‌ها می‌نمایند [۲۱]. ترسیم نقشه دانش مدیریت فناوری در ایران با هدف کمک به سیاست‌گذاری دانش در این حوزه و در رویکرد سوم از کلید واژه‌های اندیس شده در پایگاه‌های داده مانند WOS بهره می‌برند [۲۶]. اکنون فقط با مرتب‌سازی کلمات کلیدی و انتخاب ۲۰ کلمه پرتکرار اول، تعداد ۲۰ موضوع اصلی به شرح جدول شماره (۴) به دست آمد:

جدول شماره ۴- ۲۰ "موضوع اصلی" در حوزه حکمرانی سازمانی در سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۱۹

ردیف	موضوعات پر تکرار در کلیدواژه‌ها	فراوانی	ردیف	موضوعات پر تکرار در کلیدواژه‌ها	فراوانی
۱	governance	۶۹۰	۱۱	theory	۵۳
۲	corporate	۶۲۶	۱۲	responsibility	۴۵
۳	board	۱۱۶	۱۳	firm	۳۹
۴	performance	۹۱	۱۴	capital	۳۸
۵	directors	۹۰	۱۵	risk	۳۸
۶	financial	۸۹	۱۶	audit	۳۷
۷	ownership	۷۶	۱۷	institutional	۳۷
۸	management	۶۳	۱۸	structure	۳۵
۹	disclosure	۵۷	۱۹	analysis	۳۴
۱۰	social	۵۳	۲۰	agency	۳۳

فهرست فوق را می‌توان فهرست موضوعات اصلی و شایع حوزه حکمرانی سازمانی در خلال سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۰۷ دانست. مقایسه ساده میان دو فهرست کلمات پرکاربرد و موضوعات اصلی روشن می‌سازد که تعداد ۷ کلید واژه/موضوع در فهرست ۲۰ کلمه پرکاربرد و تعداد ۸ کلمه پرکاربرد در فهرست موضوعات اصلی قرار ندارند. البته این، امر غریبی نبوده و قابل انتظار می‌باشد. معمولاً در چکیده‌ها علاوه بر موضوعات اصلی به مسائل فرعی ولی

لازمی مانند روش تحقیق اشاره می‌شود. به علاوه پایین بودن تعداد تکرار یک کلمه یا موضوع (مثلاً institution) دلیلی بر کم اهمیت بودن آن نسبت به دیگر موضوعات نیست. چه بسا موضوعی نو در جامعه علمی است که به تازگی مطرح شده است. به همین منظور جهت به دست آوردن تصویری بهتر می‌بایستی روند تغییرات این موضوعات را در طی سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۱۹ مورد بررسی قرار داد.

در ادامه جهت درک بهتر "روند تحولات موضوعی" و با افزودن کلمات مندرج در عناوین مقالات به کلیدواژه‌ها در طی سال‌های مورد بررسی ۲۰۰۷-۲۰۱۹ ابتدا ۲۰ موضوع اصلی هر سال (شامل کلیدواژه و عنوان) را به همراه فراوانی آن‌ها به شرح جداول ۱۳ گانه زیر به ازاء هر سال یک جدول در قالب جدول شماره (۵) به صورت مجزا و مستقل به دست می‌آوریم. برای رعایت محدودیت حجم مقاله ما به آوردن اولین و آخرین جدول بسنده می‌کنیم.

جدول ۵- توزیع فراوانی موضوعی حکمرانی سازمانی در خلال ۲۰۰۷-۲۰۱۹

تکرار	کلید واژه ۲۰۱۹	تکرار	کلید واژه ۲۰۰۷
۲۶	governance	۶۳	corporate
۲۵	corporate	۵۶	governance
۶	institutional	۱۵	board
۶	theory	۱۰	performance
۴	agency	۷	directors
۴	board	۷	disclosure
۴	performance	۷	management
۳	capital	۷	structure
۳	social	۶	theory
۳	sustainability	۵	financial
۲	audit	۵	market
۲	deliberative	۵	regulation
۲	emerging	۴	capital
۲	engagement	۴	ceo
۲	equity	۴	ethics

تکرار	کلید واژه ۲۰۱۹	تکرار	کلید واژه ۲۰۰۷
۲	firm	۴	ghana
۲	india	۴	ownership
۲	intellectual	۴	stakeholder
۲	management	۳	audit
۲	model	۳	company

اکنون می‌توانیم نسبت به تحلیل نتایج به‌دست آمده اقدام نماییم. ابتدا فراوانی تجمعی موضوعات برتر مطابق جدول فوق را در قالب جدول شماره (۶) تشکیل می‌دهیم. کلیه موضوعاتی که در یک سال جزء موضوعات برتر قرار گرفته باشند، در جدول زیر با احتساب مجموع فراوانی‌های آن در طی دوره مورد بررسی آورده می‌شوند:

جدول شماره ۶- فهرست تجمعی موضوعات اصلی حوزه حکمرانی سازمانی سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۱۹

ردیف	موضوعات پرکاربرد	ردیف	موضوعات پرکاربرد	فراوانی تجمعی	ردیف	موضوعات پرکاربرد	فراوانی تجمعی
۱	governance	۱۱	market	۱۰۵	۱	governance	۱۰۰۸
۲	corporate	۱۲	audit	۹۰	۲	corporate	۹۸۴
۳	Board	۱۳	structure	۸۸	۳	Board	۱۹۷
۴	performance	۱۴	theory	۷۵	۴	performance	۱۴۷
۵	director	۱۵	capital	۷۵	۵	director	۱۴۶
۶	ownership	۱۶	agency	۷۱	۶	ownership	۱۴۲
۷	financial	۱۷	social	۶۷	۷	financial	۱۳۶
۸	Firm	۱۸	port	۶۷	۸	Firm	۱۱۲
۹	management	۱۹	risk	۶۶	۹	management	۱۱۱
۱۰	disclosure	۲۰	earnings	۶۳	۱۰	disclosure	۱۰۵

جدول فوق فهرست تجمعی موضوعات قرار گرفته در ۲۰ موضوع برتر حداقل در یک سال در خلال ۲۰۰۷-۲۰۱۹ را به همراه فراوانی آنها در شکل مرتب شده نزولی طی سال‌های مذکور نمایش می‌دهد. همچنان که ملاحظه می‌شود تعداد ۷۴ موضوع اصلی در کل این دوره جزء موضوعات ممتاز آورده شده‌اند. (البته ۷ کلمه از فهرست حذف شده‌اند. کلماتی که تنها

تفاوت آنها با کلمات موجود در فهرست حرف "S" بوده است مانند firms که مشابه آن در فهرست نهایی بصورت firm آمده است).

جدول فوق فهرست تجمعی موضوعات را نشان می‌دهد اما روند تحولات موضوعی را طی سال‌های تحت بررسی نمایش نمی‌دهد. به عبارت دیگر به سؤالاتی نظیر موارد زیر پاسخ نمی‌دهد:

- مهم‌ترین موضوعات مطروحه در "سال‌های اخیر" چه موضوعاتی هستند؟
- موضوعات "جدید" در طی این سال‌ها چه موضوعاتی هستند؟
- موضوعات فوق در چه "سالی" طرح شده‌اند؟
- روند ظهور و افول موضوعات چگونه می‌باشد؟
- تمرکز و توجه محققین در طی این سال‌ها چگونه تغییر کرده است؟
- ...

به همین منظور جدول شماره (۷) "روند تحول موضوعی" حکمرانی سازمانی طی سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۱۹ به صورت زیر تدوین گردید:

جدول شماره ۷- روند تحول موضوعی حکمرانی سازمانی طی سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۱۹

موضوعات پژاکا برود	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	موضوعات تجمعی فراوانی پژوهش
governance	۷۶	۷۳	۸۳	۶۴	۶۴	۹۳	۷۸	۶۵	۸۷	۹۵	۸۶	۹۳	۵۱	۱۰۰۸
corporate	۷۶	۷۳	۷۸	۶۲	۶۰	۹۲	۷۶	۶۵	۸۶	۹۴	۸۲	۸۹	۵۱	۹۸۴
Board	۱۳	۱۵	۱۵	۱۲	۲۰	۱۲	۱۶	۱۵	۱۶	۲۴	۱۶	۱۳	۱۰	۱۹۷
performance	۱۷	۱۲	۷	۹	۹	۱۱	۱۵	۷	۱۰	۱۷	۱۵	۱۲	۶	۱۴۷
Director	۷	۱۳	۱۴	۱۰	۱۸	۷	۱۳	۱۰	۱۳	۱۵	۱۱	۱۴	۱	۱۴۶
ownership	۷	۱۰	۱۱	۱۰	۱۲	۹	۱۴	۹	۱۱	۲۱	۱۳	۱۰	۵	۱۴۲
Financial	۱۰	۷	۱۰	۱۱	۴	۱۸	۱۴	۵	۱۲	۱۳	۱۳	۱۱	۸	۱۳۶
Firm	۶	۱۰	۳	۶	۱۰	۱۳	۷	۹	۸	۱۶	۶	۱۲	۶	۱۱۲
management	۱۰	۹	۱۱	۹	۷	۷	۱۵	۶	۶	۱۰	۶	۱۱	۴	۱۱۱
disclosure	۵	۸	۵	۷	۳	۸	۶	۷	۱۰	۱۶	۱۴	۹	۷	۱۰۵
Market	۷	۶	۶	۷	۶	۱۰	۱۲	۹	۱۳	۱۳	۷	۵	۴	۱۰۵
Audit	۴	۳	۷	۶	۱۰	۸	۷	۸	۸	۱۱	۶	۶	۶	۹۰
structure	۹	۵	۴	۵	۶	۸	۱۱	۶	۴	۸	۹	۸	۵	۸۸
Theory	۵	۷	۸	۱	۲	۴	۸	۳	۶	۹	۴	۹	۹	۷۵

موضوعات پژ کاربرد	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	فراوانی تجمعی موضوعات پژ کاربرد
Capital	۴	۴	۷	۸	۱	۷	۹	۴	۵	۷	۸	۶	۵	۷۵
Agency	۵	۵	۸	۴	۴	۸	۵	۳	۶	۳	۶	۷	۷	۷۱
Social	۲	۳	۳	۳	۷	۳	۴	۵	۷	۹	۷	۱۰	۴	۶۷
Port	۵	۶	۳	۵	۳	۱۰	۸	۰	۳	۴	۹	۵	۶	۶۷
Risk	۱	۱	۵	۳	۳	۷	۸	۱	۱۰	۶	۶	۹	۶	۶۶
earnings	۶	۴	۷	۵	۵	۷	۸	۴	۳	۳	۵	۳	۳	۶۳

- بر آگاهان مبرهن است که جدول فوق مشابه جدول معروفی است که شرکت Bain & company سالانه جهت ارائه تصویری از تکنیک‌های کاربردی حوزه مدیریت در جهان تهیه می‌کند [۲۷] و ما در واقع ایده تشکیل چنین جدولی را از آنها به عاریت گرفته‌ایم. اکنون محققان می‌توانند به سؤالاتی که در گذشته قادر به پاسخ بدان‌ها نبودند، پاسخ دهند. ما در اینجا به برخی از نکات کلی استنتاج شده از این جدول آن هم فقط برای ۲۰ موضوع اول اشاره می‌کنیم.

اگر در هر سطر مقدار حداکثر و حداقل آن را به دست بیاوریم، آنگاه می‌توانیم موضوعات را به سه دسته کلی تقسیم نماییم. موضوعاتی که حداقل فراوانی آنها قبل از حداکثر آن اتفاق افتاده است (در واقع چولگی آنها در سمت راست تابع توزیع قرار دارد) و در واقع روند صعودی نسبی داشته‌اند و موضوعاتی که حداقل فراوانی آنها بعد از حداکثر فراوانی به وقوع پیوسته است و در واقع روند نسبی طرح این موضوع در مقالات و مجلات نزولی بوده است و البته در این میان موضوعاتی هستند که همواره در طی سال‌های مختلف فاقد صعود یا نزول‌های چشمگیر بوده‌اند و در واقع موضوعات با ثبات و محوری این حوزه می‌باشند. شش موضوع Governance, corporate, Performance, Bored, Financial و Management دارای چنین وضعیتی می‌باشند. موضوعاتی که از ابتدای سال ۲۰۰۷ روند صعودی داشته‌اند به شرح زیر می‌باشند^{۳۳}: Director; Structure; Market; Firm; Earning; Disclosure; Agency; Theory; Audit; Capital; Social; Risk و Ownership و Port از ابتدای سال ۲۰۰۷ روند نزولی داشته‌اند.

- موضوع Risk برای اولین بار با فراوانی یک در سال ۲۰۰۷ مطرح شده است. سپس همین فراوانی در سال بعد نیز تکرار می‌شود.
  - هیچ موضوعی که در یکی از سال‌ها اصولاً مطرح نشده باشد در ۲۰ موضوع اصلی وجود ندارد و این خود قرینه دیگری است که موضوعات این شاخه از دانش در حال هویت یابی و ثبات نسبی است.
  - البته در رده‌های بعدی موضوعات فراوانی را می‌توان یافت که در سال ۲۰۰۷ و حتی سال‌های بعد از فراوانی صفر برخوردار بوده‌اند. این موضوعات می‌توانند بالقوه در آینده موضوعات تحقیقاتی مهمی به حساب آیند.
- ما با الگوگیری از گزارشات موسسه Bain & company و به‌عنوان نمونه در جدول شماره (۸) رتبه ۲۰ موضوع اصلی را در سال ۲۰۰۷ به‌دست آورده و آن را با رتبه‌های همان موضوعات در سال ۲۰۱۸ مقایسه کرده‌ایم:

جدول ۸- مقایسه رتبه‌های ۲۰ موضوع اصلی در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۸

رتبه سال ۲۰۱۸	رتبه سال ۲۰۰۷	موضوعات پرکاربرد	ردیف	رتبه سال ۲۰۱۸	رتبه سال ۲۰۰۷	موضوعات پرکاربرد	ردیف
۱۲	۷	firm	۱۱	۱	۱	governance	۱
۱۱	۷	earnings	۱۲	۲	۱	corporate	۲
۹	۸	disclosure	۱۳	۴	۲	performance	۳
۱۱	۸	theory	۱۴	۳	۳	board	۴
۸	۸	agency	۱۵	۵	۴	financial	۵
۱۰	۸	port	۱۶	۷	۴	management	۶
۷	۹	audit	۱۷	۶	۵	structure	۷
۸	۹	capital	۱۸	۵	۶	director	۸
۱۲	۱۰	social	۱۹	۶	۶	ownership	۹
۱۳	۱۱	risk	۲۰	۸	۶	market	۱۰

"تفاوت معنادار" رتبه را ما حداقل عدد ۳ در نظر گرفتیم. هم چنان که مشاهده می‌شود در چهار موضوع Earning, Firm, Management, Theory این تفاوت معنادار به چشم می‌خورد. در هر ۴ مورد رتبه آنها کاهش یافته است. در جدول (۹) تعداد تکرار کلیه

موضوعات را سالانه به‌دست آورده‌ایم. سال ۲۰۱۶ بیشترین تکرار تجمعی ۲۰ موضوع اصلی رخ داده است. در واقع این سال قله طرح موضوعات مهم در طی ۲۰۰۷-۲۰۱۹ می‌باشد.

جدول ۹- تعداد تکرار کلیه موضوعات در سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۹

سال	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹
تکرار	۲۷۵	۲۷۴	۲۹۵	۲۴۷	۲۵۴	۳۴۲	۳۳۴	۲۴۱	۳۲۴	۳۹۴	۳۲۹	۳۴۲	۲۰۴

محققان این حوزه بسته به موضوع تحقیق خود می‌توانند از جدول کامل موضوعات پرتکرار که در بالا آورده شده بود، بهره برداری نمایند. اکنون پس از تجزیه و تحلیل روند تحولات موضوعی، سؤالی کلیدی و مهم برای پژوهش‌گران و محققان هم چنان بدون پاسخ مانده است: "برای مطالعه و آشنایی با برترین و مؤثرترین نظریات در هر موضوع باید به سراغ چه مقالاتی رفت؟" در واقع جهت تکمیل تصویر کلان از "موضوعات" این حوزه، بایستی نگاهی موضوع-مقاله را بررسی نمود. گرچه این دستاورد برای محققان و به‌ویژه دانشجویان این حوزه بسیار ارزشمند می‌باشد، اما حجم زیاد آن مانع از قرار دادن نتایج در گزارش می‌شود. به همین جهت ما به آوردن صرفاً ۱۰ مقاله پراستناد از ۱۵ موضوع پرتکرار آن هم فقط برای یک موضوع در قالب جداول شماره (۱۰) و (۱۱) بسنده می‌کنیم. گزارش کامل این خروجی در نزد نویسندگان موجود و برای محققان قابل دستیابی می‌باشد.

جدول شماره ۱۰- مقالات پراستناد موضوع corporate حوزه حکمرانی سازمانی

عنوان پراستنادترین مقالات موضوع corporate	سال انتشار	سایتیشن	نام مجله
Corporate governance and firm performance	۲۰۰۸	۱۷۲۰	Journal of Corporate Finance
Corporate governance and firm cash holdings in the US	۲۰۰۸	۱۵۱۶	Journal of Financial Economics
Why do countries matter so much for corporate governance?	۲۰۰۷	۱۳۹۶	Journal of Financial Economics
Corporate governance in emerging economies: A review of the principal-principal perspective	۲۰۰۸	۱۲۸۱	Journal of Management Studies
Endogeneity and the dynamics of internal corporate governance	۲۰۱۲	۱۲۲۶	Journal of Financial Economics
Corporate governance and pay-for-performance: The impact of	۲۰۰۸	۷۰۲	Journal of Financial Economics

عنوان پر استنادترین مقالات موضوع corporate	سال انتشار	سایتیشن	نام مجله
earnings management			
Risk management, corporate governance, and bank performance in the financial crisis	۲۰۱۲	۶۵۹	Journal of Banking & Finance
Accounting discretion, corporate governance, and firm performance	۲۰۰۸	۵۷۱	Contemporary accounting research

اکنون و پس از شناسایی مقالات پر استناد هر موضوع نوبت آن است که به شناسایی نویسندگان برتر هر یک از موضوعات اصلی بپردازیم. در این تحقیق مبنای ما جهت بررسی و استخراج نویسنده برتر؛ نویسنده اول می‌باشد. جدول شماره (۱۲) فهرست ده نویسنده پراستناد در هر یک از موضوعات اصلی را نشان می‌دهد. جهت رعایت حجم مقاله فقط به آوردن جداول مربوط به یک موضوع اکتفا می‌کنیم.

جدول ۱۲- فهرست ده نویسنده پراستناد موضوعات اصلی

نویسندگان موضوع corporate	ارجاعات	نویسندگان موضوع performance	ارجاعات
Lucian Bebchuk	۳۵۹۵	Ping-Sheng Koh	۲۰۸۱
Joseph P. H. Fan	۲۰۸۱	Salim Chahine	۱۸۵۲
Adams	۱۸۵۲	Krishna Udayasankar	۱۲۸۱
Amy Dittmar	۱۷۵۱	Omar Al Farooque	۷۰۲
Sanjai Bhagat	۱۷۲۰	Larcker	۶۵۹
Armstrong	۱۶۵۷	Igor Filatotchev	۵۷۱
Jarrad Harford	۱۵۱۶	Joshua Abor	۴۹۱
Craig Doidge	۱۳۹۶	Lorne N. Switzer	۴۶۴
Larcker	۱۲۸۱	Mathew Tsamenyi	۴۱۵
Babajide Wintoki	۱۲۲۶	Imen Khanchel El Mehdi	۳۹۴

۲-۴- خوشه‌بندی موضوعات اصلی

اکنون نوبت آن است که رابطه ۱۵ موضوع اصلی و پرکاربرد این حوزه را با سایر موضوعات بررسی نماییم. در واقع می‌بایست با محور قرار دادن ۱۵ موضوع پرکاربرد به عنوان سرخوشه‌های این حوزه با استفاده از تکنیک "هم‌رخدادی کلیدواژه‌ها" سایر

موضوعات مرتبط با موضوع اصلی را پیدا کنیم. تصویر به دست آمده در واقع اولین نقشه جامع ارائه شده در این تحقیق است. برای این منظور ابتدا بایستی جدول هم‌رخدادی کلیدواژه‌ها را به دست آوریم. جدول شماره (۱۳) وضعیت هم‌رخدادی موضوعات را برای ۸ موضوع پر کاربرد نشان می‌دهد.

جدول ۱۳- هم‌رخدادی موضوعات پر کاربرد

موضوع	governance	corporate	board	performance	director	financial	ownership	firm
governance	۱۰۰۸	۹۷۴	۱۷۱	۱۳۴	۱۳۱	۱۲۸	۱۲۱	۱۰۳
corporate	۹۷۴	۹۸۴	۱۷۱	۱۳۳	۱۳۱	۱۲۷	۱۲۴	۱۰۴
board	۱۷۱	۱۷۱	۱۹۷	۳۲	۱۲۰	۲۰	۵۳	۲۱
performance	۱۳۴	۱۳۳	۳۲	۱۴۷	۲۲	۴۷	۲۶	۵۰
director	۱۳۱	۱۳۱	۱۲۰	۲۲	۱۴۶	۱۳	۳۲	۱۲
financial	۱۲۸	۱۲۷	۲۰	۴۷	۱۳	۱۳۶	۱۶	۱۲
ownership	۱۲۱	۱۲۴	۵۳	۲۶	۳۲	۱۶	۱۴۲	۲۳
firm	۱۰۳	۱۰۴	۲۱	۵۰	۱۲	۱۲	۲۳	۱۱۲

برای هر سرخوشه تعداد ۱۰ موضوع مرتبط با بیشترین هم‌رخدادی را به دست می‌آوریم. بدیهی است عناوین این ۱۵ موضوع اصلی از فهرست ۱۰ موضوع مرتبط حذف خواهد شد. در واقع ارتباط آنها در خوشه مادر قبلاً دیده شده است (جدول ۱۴).

جدول ۱۴- خوشه‌های اصلی حوزه حکمرانی سازمانی بر اساس ۱۵ موضوع پر کاربرد

خوشه اصلی	موضوع ۱	موضوع ۲	موضوع ۳	موضوع ۴	موضوع ۵	موضوع ۶	موضوع ۷	موضوع ۸	موضوع ۹	موضوع ۱۰	موضوع ۱۱	موضوع ۱۲	موضوع ۱۳	موضوع ۱۴
governance	corporate	board	performance	director	ownership	financial	firm	management	disclosure	market	audit	structure	theory	capital
۱۰۰۸	۹۸۴	۱۹۷	۱۴۷	۱۴۶	۱۴۲	۱۳۶	۱۱۲	۱۱۱	۱۰۵	۱۰۵	۹۰	۸۸	۷۵	۷۵

خوشه اصلی	social	responsibility	stakeholder	port	institutional	reporting	institutions	ethics	analysis	national	business	engagement	agency	csr	risk
موضوع ۱	۶۷	۵	۱۲	۶	۶	۶	۶	۶	۵	۵	۵	۵	۴	۴	۴
موضوع ۲	۷۵	۴۰	۱۸	۱۰	۷	۵	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۳	۷۵	۱۴	۱۱	۷	۵	۵	۵	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۴	۸	۸	۷	۶	۶	۵	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۵	۱۰۵	۱۰۵	۹	۷	۷	۶	۵	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۶	۸	۸	۵	۶	۵	۵	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۷	۷	۷	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۸	۷	۷	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۹	۵	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۱۰	۵	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۱۱	۵	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۱۲	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۱۳	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
موضوع ۱۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴

خوشه اصلی	management	firm	ownership	financial	director	performance	موضوع اصلی
موضوع ۱	earnings	value	emerging	port	committee	emerging	موضوع ۱
موضوع ۲	risk	family	institutional	reporting	executive	institutional	موضوع ۲
موضوع ۳	committee	ceo	china	risk	compensation	ceo	موضوع ۳
موضوع ۴	control	earnings	executive	institutions	financial	risk	موضوع ۴
موضوع ۵	ceo	committee	value	islamic	institutional	earnings	موضوع ۵
موضوع ۶	port	analysis	ceo	emerging	earnings	committee	موضوع ۶
موضوع ۷	value	compensation	earnings	earnings	shareholders	compensation	موضوع ۷
موضوع ۸	emerging	risk	committee	committee	control	executive	موضوع ۸
موضوع ۹	business	emerging	port	analysis	ceo	institutions	موضوع ۹
موضوع ۱۰	institutions	executive	compensation	accounting	port	port	موضوع ۱۰
موضوع ۱۱	banks	responsibility	control	banks	value	value	موضوع ۱۱
موضوع ۱۲	analysis	accounting	risk	national	national	accounting	موضوع ۱۲
موضوع ۱۳	quality	principal	reporting	institutional	quality	family	موضوع ۱۳
موضوع ۱۴	china	port	family	quality	family	responsibility	موضوع ۱۴

خوشه اصلی	موضوع ۱	موضوع ۲	موضوع ۳	موضوع ۴	موضوع ۵	موضوع ۶	موضوع ۷	موضوع ۸	موضوع ۹	موضوع ۱۰	موضوع ۱۱	موضوع ۱۲	موضوع ۱۳	موضوع ۱۴
board	committee	ceo	compensation	executive	institutional	earnings	quality	value	analysis	port	responsibility	emerging	risk	national
۱۹۷	۳۳	۲۰	۱۸	۱۷	۱۲	۱۱	۱۱	۱۰	۱۰	۹	۹	۸	۷	۷
Corporate	risk	earnings	port	committee	responsibility	value	analysis	compensation	emerging	institutional	executive	national	stakeholder	quality
	۶۰	۵۸	۵۵	۵۳	۵۳	۵۲	۵۰	۴۹	۴۸	۴۷	۴۵	۳۸	۳۷	۳۶

بر محققان این حوزه ارزش خوشه‌بندی‌های فوق پوشیده نیست. این ساختار خوشه‌ای می‌تواند در طراحی دوره‌های علمی و تخصصی بویژه در مقاطع ارشد و دکتری و نیز طراحی ساختار کتاب‌های مرجع در این حوزه و یا انجام تحقیقات موضوعی بسیار راهگشا باشد. از دیگر ارزش‌های بررسی این خوشه‌بندی استخراج شکاف‌های تحقیقاتی برای پژوهش‌های آینده است. این در حالی است که عموم محققان در حال حاضر با بررسی تفصیلی مورد به مورد موضوعات اقدام به یافتن این شکاف‌ها می‌نمایند. برای نمونه تحقیق آقایان جلالی و رحمان سرشت را از این نوع می‌توان قلمداد کرد: "این پژوهش بر مبنای خلأ علمی پیرامون چگونگی مدیریت شراکت‌های راهبردی و لزوم شفاف ساختن نقش نظام حاکمیت شرکتی در اداره موفق شراکت‌های راهبردی در صدد صورت‌بندی مدلی برای حاکمیت شرکتی در شراکت‌های راهبردی فرامرزی است" [۲۸].

۳-۴- نقشه علمی مبتنی بر فراوانی موضوعات

با استفاده از ابزارهای سایت "worditout.com" نقشه علمی مبتنی بر فراوانی موضوعات را رسم می‌کنیم. (شکل ۲)

تحقیق نمایش داده شده و در صورت درخواست، اطلاعات کامل آن قابل دستیابی برای سایر محققان خواهد بود) اقدام به بررسی عمیق‌تر، جامع‌تر و یکپارچه‌تر موضوعات این حوزه و نیز کشف موضوعات جدید و غریب (کمتر پرداخته شده) آن نمایند. دانشجویان ارشد و دکتری برای تعریف موضوعات تازه و در مرز دانش برای پایان‌نامه‌های خود این تحقیق را بسیار راهگشا خواهند یافت.

تحقیق حاضر تنها یک گام از یک طرح تحقیقاتی را پیموده است. پیشنهاد می‌شود گام‌های مهم و فراوانی که در ادامه آمده‌اند توسط دیگر محققان مورد توجه قرار گیرند:

۱. تهیه و ترسیم نقشه‌های علمی این حوزه با استفاده از روش‌های ریاضی در قالب نقشه‌های شبکه‌ای، گراف و... با استفاده از نرم‌افزارهای معروف و کارآمدی مانند: *Gephy*, *VOSviewer*, *Rapidminer* و ... .

۲. تهیه و ترسیم نقشه علمی این حوزه با استفاده از روش فاصله گره‌ها

۳. تهیه و ترسیم نقشه علمی داغ این حوزه

۴. ارزیابی و تحلیل رشته‌ها و دیسپلین‌های مرتبط با این حوزه به منظور طراحی دیسپلین اختصاصی آن

۵. ارزیابی و تحلیل شکاف‌های تحقیقاتی و مسیر پژوهش در آینده

۶. مقاله حاضر به نوعی مقاله توصیفی جهت شناسایی خوشه‌های علمی این حوزه قلمداد می‌شود. پیشنهاد می‌شود داده‌های جمع‌آوری شده جهت استفاده در روش‌های تحلیلی نیز مورد بهره‌برداری قرار گیرند.

۶- پی‌نوشت‌ها

۱. واژه متداول در ادبیات این حوزه "حکمرانی شرکتی" به‌عنوان ترجمه "corporate governance" می‌باشد. اما مدت‌هاست صاحب نظران اصلی این حوزه به این نتیجه رسیده‌اند که کلیه مباحث این حوزه از دانش قابل تعمیم به کلیه سازمان‌ها می‌باشد و انحصار آنها به یک سازمان خاص (شرکت‌های تجاری) بدون دلیل و حتی گمراه کننده است. به همین جهت ما در این مقاله برای عنوان این حوزه از دانش از عبارت "حکمرانی سازمانی" بهره خواهیم برد.

۲. Shleifer

۳. Vishny

۴. Bouheni

۵. Cadbury

۶. Holmstrom

۷. Kaplan

۸. Oman

۹. Aguilera

۱۰. Jackson

۱۱. Adiloglu

۱۲. Vuran	۲۲. one-size-fit-all
۱۳. Zwikael	۲۳. National context
۱۴. Yurtoglu	۲۴. Institutional context
۱۵. Bob Tricker	۲۵. Organizational context
۱۶. Durisin	۲۶. www.elsevier.com
۱۷. Puzone	۲۷. journals.sagepub.com
۱۸. Corporate Governance: an International Review	۲۸. www.wiley.com
۱۹. global theory	۲۹. taylorandfrancis.com
۲۰. Filatotchev	۳۰. www.springer.com
۲۱. Boyd	۳۱. www.emerald.com
	۳۲. www.inderscience.com

۳۳. واضح است در زمانی که از استخراج پرکاربردترین کلمات، موضوعات اصلی و ... در یک حوزه دانشی نام برده می‌شود، فقط در چارچوب مفروضات و مقدمات این مقاله منظور است. از آنجا که تمامی مقالات این حوزه دانشی مورد بررسی قرار نگرفته‌اند، تعمیم نتایج به کل حوزه به دور از خطا نخواهد بود.

۳۴. ما در موارد وجود چند حداقل و حداکثر؛ اولین فراوانی حداقل و آخرین فراوانی حداکثر را ملاک قرار داده‌ایم.

۷- منابع

- [۱] jafar mahmudi, zahra aslani. (۲۰۱۵) e good governance, Allameh Tabatabai University Information Technology Management Manual.
- [۲] EELLS R.S., (۱۹۶۰). The Meaning of Modern Business: an Introduction to the Philosophy of Large Corporate Enterprise, Columbia University Press,
- [۳] SHLEIFER A., VISHNY R.W. (۱۹۹۷) A survey of corporate governance, Journal of Finance, vol. ۵۲, pp. ۷۳۷-۷۸۳,
- [۴] Bouheni, Faten Ben & Chantal Ammi and Aldo Levy.(۲۰۱۶). Banking Governance, Performance and Risk-Taking: Conventional Banks Vs Islamic Banks First Edition. Published by ISTE Ltd and John Wiley & Sons
- [۵] Cadbury, A., (۱۹۹۲). The Cadbury Report, titled Financial Aspects of Corporate Governance, s.l.: The Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance.
- [۶] Holmstrom, Bengt and Steven N. Kaplan. (۲۰۰۱). Corporate governance and Merger activity in US. Journal of Economic Perspectives, v ۱۵(۲, Spring), ۱۲۱-۱۴۴

- [۷] Ruth V. Aguilera & Gregory Jackson (۲۰۱۰) Comparative and International Corporate Governance, The Academy of Management Annals, ۴:۱, ۴۸۵-۵۵۶, DOI: ۱۰,۱۰۸۰/۱۹۴۱۶۵۲۰,۲۰۱۰,۴۹۵۵۲۵
- [۸] rojeee morteza. (۲۰۲۰). The relationship between organizational trust and brand performance: Investigating the role of corporate governance. Management Research in Iran, ۲۴ (۲), ۸۷-۱۱۰
- [۹] Adiloglu, B., & Vuran, B. (۲۰۱۲). The Relationship Between The Financial Ratios And Transparency Levels Of Financial Information Disclosures Within The Scope Of Corporate Governance: Evidence From Turkey. Journal of Applied Business Research (JABR), ۲۸(۴), ۵۴۳-۵۵۴. <https://doi.org/۱۰,۱۹۰۳۰/jabr.v۲۸i۴,۷۰۳۹>
- [۱۰] Zwikael, O & Smyrk, J. (۲۰۱۵). Project governance: Balancing control and Trust in Dealing with Risk. International journal of Project Management, vol. ۳۲, no. ۴
- [۱۱] Claessens, Stijn and Yurtoglu, B. Burcin. (۲۰۱۲), Corporate Governance and Development: An Update (۲۰۱۲, Focus ۱۰, Global Corporate Governance Network, IFC. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=۲۰۶۱۵۶۲>
- [۱۲] Letza, S., Kirkbride, J., Sun, X., & Smallman, C. (۲۰۰۸). Corporate governance theorising: limits, critics and alternatives. International Journal of Law and Management, ۵۰, ۱۷-۳۲.
- [۱۳] IFC international finance corporation, "Corporate Governance key highlights of ۲۰۱۳", (۲۰۱۳). <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/ffc^1d۳۶-ed۷b-۴b۵a-abaec۵c۰۸b۳۰۵fa۲/CG+Key+Highlights+۲۰۱۳.pdf?MOD=AJPERES&CVID=kJRnzzE>
- [۱۴] OECD. (۲۰۱۵). The G۲۰/OECD principles of corporate governance. OECD Publishing.
- [۱۵] hadi ramazani, lind alipur hafezi, esmat momeni. (۲۰۱۳). Scientific maps: techniques and methods, Promoting science, Vol. ۵, Issue. ۶, PP ۵۳-۸۴.
- [۱۶] Durisin, B. & Puzone, F. (۲۰۰۹). Maturation of corporate governance research ۱۹۹۳-۲۰۰۷: An assessment. Corporate Governance: An International Review, ۱۷(۳), ۲۶۶-۲۹۱.
- [۱۷] Filatotchev, Igor & Boyd, Brian. (۲۰۰۹). Taking Stock of Corporate Governance Research While Looking to the Future. Corporate Governance: An International Review. ۱۷. ۲۵۷ - ۲۶۵. ۱۰,۱۱۱۱/j.۱۴۶۷-۸۶۸۳,۲۰۰۹,۰۰۷۴۸.X.
- [۱۸] fateme abasi, jafar mahmudi, mojtaba aghajantabar. (۲۰۲۰). Research in e-Governance, Management Futurology

- [۱۹] hasan abedi jafari, Mohamad abuee ardakan, fatah aghazadeh deh deh, fatemeh ragheb.(۲۰۱۰). Science mapping methodology: A case study of public management science mapping, Humanities methodology, Vol.۶۶,PP۳-۷۰
- [۲۰] narges zandiravan, mohamadreza davarpanah, rahmatola fatahi.(۲۰۱۵). A review of the drawing of the science map and its methodology, Vol.۲,Issue.۳,PP۵۷-۷۶
- [۲۱] Mahmud naseri jazeh, seyed habibola tabatabaeen, mehdi fatehrad. (۲۰۱۱). Drawing a technology management knowledge map in Iran with the aim of helping knowledge policy in this area, Science and technology policy, Vol.۵,Issue., PP۴۵-۷۲
- [۲۲] Borner K., C. Chen & K. W Boyack (۲۰۰۳), Visualizing Knowledge Domains. Annual Review of Information Science & Technology, ۳۷(۱), ۱۷۹-۲۵۵
- [۲۳] Mehri Sedighi. (۲۰۱۶),"Application of word co-occurrence analysis method in mapping of the scientific fields (Case study: the field of Informetrics)", Library Review, Vol. ۶۵ Iss ۱/۲ pp
- [۲۴] Hui-Zhen Fu and Yuh-Shan Ho. (۲۰۱۸). Collaborative characteristics and networks of national, institutional and individual contributors using highly cited articles in environmental engineering in Science Citation Index Expanded * Current Science ۱۱۵(۳):۴۱۰-۴۲۱
- [۲۵] Wang, M. H., Ho, Y. S., & Fu, H. Z. (۲۰۱۹). Global performance and development on sustainable city based on natural science and social science research: A bibliometric analysis. The Science of the total environment, ۶۶۶, ۱۲۴۵-۱۲۵۴. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.02.139>
- [۲۶] Shu, Fei & Dinneen, Jesse David & Asadi, Banafsheh & Julien, Charles-Antoine. (۲۰۱۷). "Mapping science using Library of Congress Subject Headings," Journal of Informetrics, Elsevier, vol. ۱۱(۴), pages ۱۰۸۰-۱۰۹۴
- [۲۷] Bain & company management tools and trends. (۲۰۲۰). https://media.bain.com/Images/EBF_Which_management_tools_most_popular
- [۲۸] Jalali, Seyed Hossein and Rahmanseresht, Hossein. (۲۰۲۱). A Model for Governance in International Strategic Alliances. Management Research in Iran. ۲۵ (۳),۵۱-۷۵